

1. 2004'te Danışma Kurulu raporunu açıkladığınızda, Başbakan'ın da, insan haklarından sorumlu bakanın da tavrı mesafeliydi; hükümeti raporla ilişkilendirmemeye çalıştılar. Oysa Başbakan Erdoğan, Diyarbakır konuşmasında da, Hakkari konuşmalarında da rapordaki üst kimlik-alt kimlik tezini dile getiriyordu. O günden bugüne ne değişti de, Başbakan'ın söylemi raporla uyumlu hale geldi?

Rapor olayı Ekim 2004'te patladığında, "Bu kadar mesele arasında başımıza bir de bu mu geldi?!" psikolojisine girdiler.

"Biz istemedik" dediler ki, doğrudu, Hükümet istememişti, biz bu Rapor'u yönetmeliğimizin 5 a maddesinin bize verdiği yetki sonucu kendiliğimizden yazmıştık. Zaten İHDK çalıştığı süre içinde Hükümet bizden yalnızca bir İlerleme Raporuna ilişkin mütalaa istedi, başkaca da birşey istemedi.

"Resmî değil" dediler ki, o yanlıştı tabii. Bizim adımızın başında "Başbakanlık" yazıyor. Masraflarımız Başbakanlık bütçesinden karşılanıyor, vs. Başka türlü resmî nasıl olunur ki?

AKP, şimdiye kadar Türkiye'nin gördüğü, milliyetçiliğin atgözlüğüyle malul olmayan ilk (ve tek) hükümet. Tabii, malul olduğu başka atgözlükleri var, ama bununla malul değiller ki, Türkiye'nin çok büyük şansındır. Onun için, başından beri Rapor'a karşı saldırgan bir tutum izlemedi Hükümet.

Bir tek Hükümet üyesi hariç: Adalet Bakanı Cemil Çiçek. Bu üye önce "entel zırva", sonra "entel fitne", sonra "Hergele Meydanında ilan ettiler", sonra da "Türkiye'nin ek yerine jilet attılar" dedi. Aynı bakanın Osmanlı Ermenileri Konferansının ilk iptalinde "Türkiye'yi arkasından hançerlediler" diye başı çekmesi tabii ki rastlantı değildi.

MHP'li Agah Oktay Güner 12 Eylül sonrasında "Biz içerideyiz, fikirlerimiz iktidarda" demişti. Benzer şekilde, biz mahkeme kapılarındayız, fikirlerimiz iktidarda. Başbakan saldırılardan çekindiği için "Türkiyeli" diyemediği bir ortamda "TC vatandaşı" diyor. Çünkü milliyetçiliğin atgözlüğüyle malul değil.

2. Üst kimlik-alt kimlik kavramları, doğru bir zeminde mi tartışılıyor? Nasıl tartışılmalı?

Bu fazlasıyla geniş bir soru. Ama iki şey söyleyeyim:

a) Bu kavramlar matrak karikatürlere (ör. çıplak bir kadın altta, çıplak bir kadın üstte) ve ironik manşetlere (ör. Bir bakanın eşinin tek başına yemek yemesi olayı) varıncaya kadar kullanılmaya başlandı. Tabii, bu kadar yaygın biçimde kullanılması insanı memnun ediyor çünkü Türkiye bu kavramları Rapor'dan öğrendi ama, bu sulandırılmış kullanım tabii ki yanlış. Alt kimlik kişinin mensup olduğu grubun kimliğidir ve o kimlik de ya etniktir, ya dinsel. Yok efendim ben şairim, bu benim alt kimliğimdir, o zaman hiçbir şey anlamadın. Üst kimlik de devletin vatandaşına biçtiği kimliktir. Bunlar zamanla daha iyi öğrenilecek.

b) "Ben Türk'üm" diyenler için hiçbir sorun yok. Ama "Ben Türk değilim" diyenlerle devam edebilmek için "Hepimiz Türkiyeliyiz" demekten başka hiçbir yol yoktur. Başka bir yol bilen varsa buyursun, söylesin. Mesele budur. Bunu anlayabilirseniz, sorun bitmiştir.

3. Karşı çıkışları, tepkileri "Sevr sendromu"yla açıkladınız. Peki, bu sendromun altında yatan maddi/somut nedenler ne?

a) Bütün dünyada küreselleşme olgusu ulusal kimlikleri korkutuyor. Bakın, Fransa ve Hollanda'da bile insanlar AB Anayasasını reddetti. Onlar bile korkuyor.

b) Türkiye'in AB'ye giriş süreci "milliyetçiler" tarafından içişlerimize müdahale olarak yorumlanıyor (bunlar bilmiyorlar ki 1925 Medeni Kanun bile Lozan'da söz verildiği için çıkartıldı. Söz verilşinin sebebi de, kapitülasyonları şeriatın geçerli bir ülkede kaldırmamanın mümkün olmamasındandı!).

Bu durumların yarattığı ortamda, 1920'de olmayan bir Sevr Paranoyası oluştu.

c) 1995'te Doğu Raporu (TOBB), 1997'de Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri (TÜSİAD). Bunların ikisi de büyük tepki almıştı. Ama bizim Rapor resmî. Demokratikleşme ve insan hakları bu ülkeyi parçalar, diyenleri en çok bu yıktı.

4. Önerdiğiniz üst kimlik-alt kimlik tanımının uygulamaya geçmesi için yasal/anayasal değişiklikler gerekiyor mu?

Hayır. Şart değil. Bu bir zihniyet değişikliği olayıdır ki, zaten onun için korkunç gürültü koparttı, kopartıyor. Bu zihniyet de, 1454-1839 arası uygulanan Millet Sisteminin getirdiği Millet-i Hakime zihniyettir. Bu zihniyet Osmanlı döneminde Müslümanları Millet-i Hakime sayıyordu, Cumhuriyet döneminde de Türkleri Millet-i Hakime sayıyor. Ulusal bütünlük açısından korkunç bir durum, ama böyle. Hâlâ silip atamadık.

Ama Anayasa'nın 3/1 ve 66. maddeleri değişmedikçe ve bunlara dayanan Türk ve azınlık tanımları kimi yasalarda sürüp gittikçe, Anayasa Mahkemesi durmadan "bunlar bölücüdür" diye parti kapatmaya devam edebilir. Zihniyet değişikliğinin simgesi olarak bunlar değiştirilmelidir. Türkiye Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk değildir. Türkiyelidir.

5. Türkiye bu kavramları kabul etmeye ne zaman hazır olur? Bu yapının kabul edilmesi nelere bağlı?

Ne yazık ki Kürt milliyetçileri kalkıyorlar, "Biz adımızı Anayasa'da istiyoruz, biz aslî unsuruz, biz kurucu unsuruz" vs. diyorlar. Bu, Türk milliyetçiliğini daha da azdırıyor. Ne yazık ki böyle karşılıklı azdırmalar yaşamaktayız; çözümü geciktiriyor.

Kürtlerin ve bir miktar da Alevilerin bu talepleri tek bir şeyden geliyor: Yukarıda bahsettiğim Millet-i Hakime zihniyeti. Onlara da feci biçimde bulaşmış vaziyette. Azınlık dedin mi, iki şey anlıyorlar: ikinci sınıf vatandaş ve bölücü vatandaş. Düşünmüyorlar ki kendileri aslî olursa başkaları talîdir, kendileri kurucu olursa başkaları kurucu olmayandır. Biz Türkleri kurucu ve aslî olmaktan çıkartmak istiyoruz, bir de Kürtleri mi kurucu ve aslî sayacağız? Lâhavle!

Onlar da, bir noktada, bu korkunç zihniyetin farkına varacaklar. Ama zaman lazım. Yastığınızı değiştirseniz iki gün uyuyamazsınız; biz üst kimliğimizi değiştirme sürecindeyiz; oradan hesaplayın.